

Економічні науки

Бойко Анастасія Олександрівна

студентка

Київського національного економічного університету

імені Вадима Гетьмана

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

***Анотація.** Проведено аналіз стану розвитку малого підприємництва за останні 5 років.*

***Ключові слова:** підприємництво, мале підприємництво, суб'єкти господарювання, реалізована продукція, чистий прибуток, збиток, власний капітал.*

Постановка проблеми. Безперечно мале підприємництво відіграє досить значну роль у розвитку економічної сфери діяльності суспільства. Успішне функціонування економіки безпосередньо залежить від розвитку малого бізнесу, адже на сьогоднішній день мале підприємництво є найбільшою за кількістю працюючих формою діяльності та джерелом наповнення державного бюджету.

Метою статті є аналіз сучасного стану (тенденцій, закономірностей, особливостей) та рівня розвитку малого підприємництва в Україні; виявлення основних чинників впливу на них; визначення основних напрямків, за якими мають бути здійснені необхідні заходи щодо забезпечення сталого зростання та покращення функціонування суб'єктів, що відносяться до такого виду підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах розвиток малого підприємництва є результатом певної економічної

діяльності, бізнес-рішень, впливу різноманітних умов економічного середовища. Наявність як позитивних, так і негативних чинників впливу зумовила появу нових особливостей і тенденцій у стані малого підприємництва в економіці країни.

Для наглядності та зрозумілості визначимо та проаналізуємо показники діяльності суб'єктів малого підприємства та порівняємо деякі з них з показниками діяльності суб'єктів великого та середнього підприємств:

1) Кількість діючих суб'єктів господарювання з розподілом на великі, середні та малі підприємства

У періоді 2016-2019 років спостерігається закономірність щодо зростання кількості малих підприємств, проте у періоді 2019-2020 років ця тенденція зникає (*табл. 1*).

Проаналізуємо темпи приросту. Якщо, наприклад, брати до уваги період 2018-2019 років, маємо можливість побачити наступні результати: кількість великих підприємств зросла на 13,8%, середніх – на 9,5% і малих – на 6,3%.

Таким чином, можна помітити, що темпи приросту малих підприємств є нижчими, у порівняння з великими та середніми, що свідчить про відносне уповільнення розширення сектору малого підприємництва.

2) Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств з розподілом на великі, середні та малі підприємства та частка обсягу малих підприємств до загального обсягу

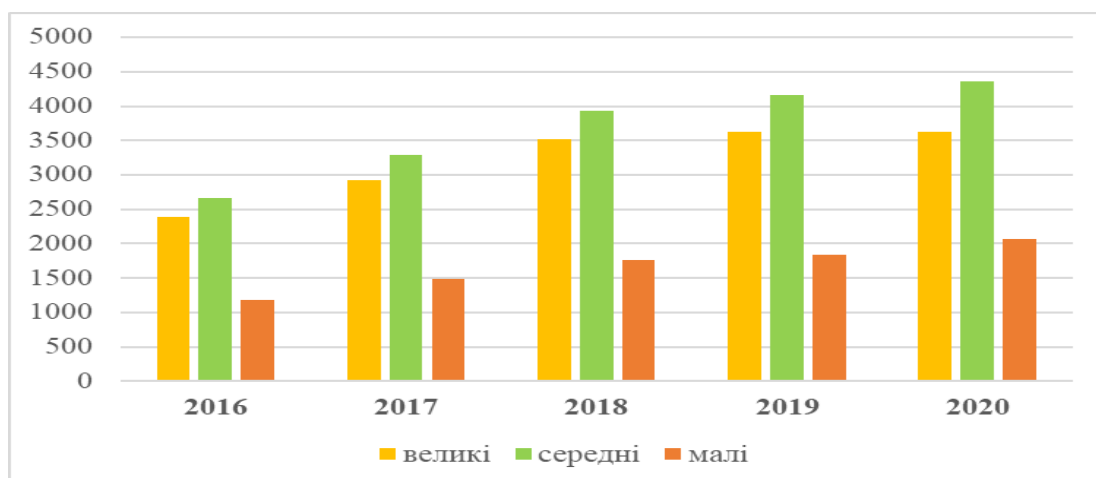
Однією з основних характеристик малих підприємств України є порівняно низький результат їхньої діяльності, котра являється сукупністю чинників різного характеру.

Таблиця 1

Кількість діючих суб'єктів господарювання з розподілом на великі, середні та малі підприємства у 2016–2020 роках [3], одиниць

Рік	Види підприємництва		
	Великі	Середні	Малі
2016	383	14832	291154
2017	399	14937	322920
2018	446	16057	339374
2019	518	17751	362328
2020	512	17602	355708

З наведеної нижче діаграми можна спостерігати, що обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) малими підприємствами збільшився в 1,7 рази (з 1177 млрд. грн в 2016 році до 2064 млрд. грн в 2020 році). Розрахований темп росту обсягу у малих підприємств, що дорівнює 1,7, як уже було вище зазначено) перевищує темпи росту інших суб'єктів господарювання: у великих обсяг зріс в 1,6 рази, а у середніх – в 1,5 (рис. 1).

Рис. 1. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств з розподілом на великі, середні та малі підприємства у 2016–2020 роках [3], млрд. грн

Однак, незважаючи на все вище сказане, обсяг реалізованої продукції малих підприємств є набагато меншим за обсяги інших видів підприємств. Наприклад, у тому ж 2020 році обсяг реалізованої продукції великих підприємств становив – 3626 (що приблизно у 1,8 рази перевищує обсяг малих підприємств), а у середніх – 4359 (що більш, ніж у 2 рази перевищує обсяг малих підприємств).

Частка малих підприємств в обсягах реалізованої продукції в Україні є відносно сталою і в 2016 складала 18,9%; в 2017 та 2018 – 19,2%; в 2019 - 19,1 та в 2020 - 20,5. Тобто за останні 5 років участь малих підприємств у реалізації продукції збільшилась всього на 1,6% (рис. 2).

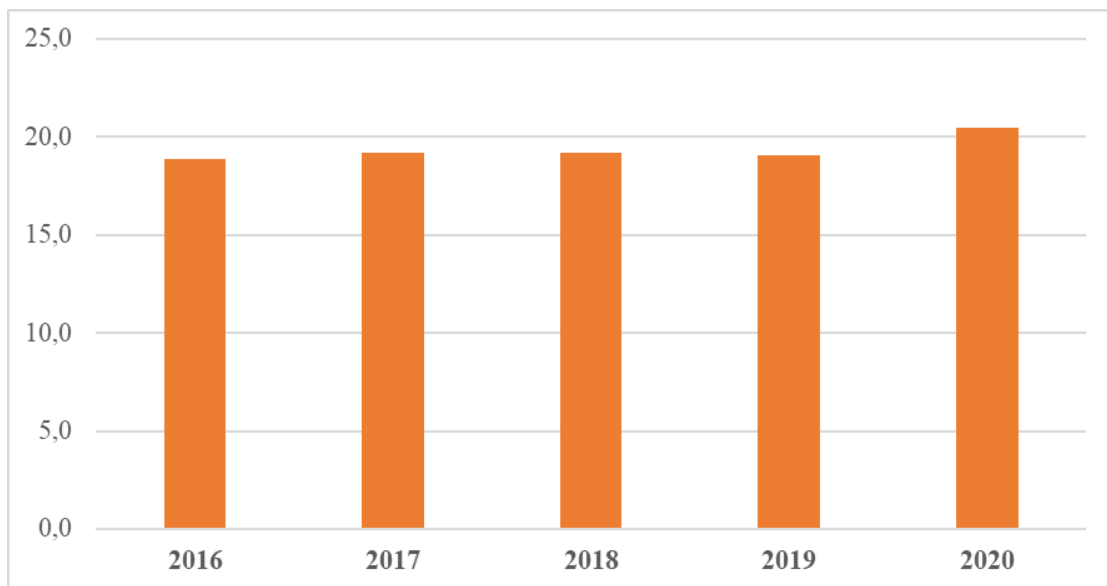

Рис. 2. Частка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) малих підприємств до загального обсягу у 2016–2020 роках [3], відсотки

3) Чистий прибуток (збиток) підприємств з розподілом на великі, середні та малі підприємства

У періоді 2016-2019 років спостерігається наступна закономірність, що наведена нижче у вигляді діаграми: чистий прибуток малих, так само як і великих та середніх, підприємств зростає (у 2016-2017 роках малі підприємства зазнавали збитків, проте у 2018-2019 роках ситуація значно

покращилась, тому можна зробити висновок про різну прибутковість діяльності суб'єктів малого підприємництва в країні).

У періоді 2019-2020 років можемо помітити несприятливу ситуацію: чистий прибуток зменшився більш ніж в 3 рази в усіх видах підприємств, включаючи малі, у зв'язку з пандемією коронавірусної хвороби (рис. 3).

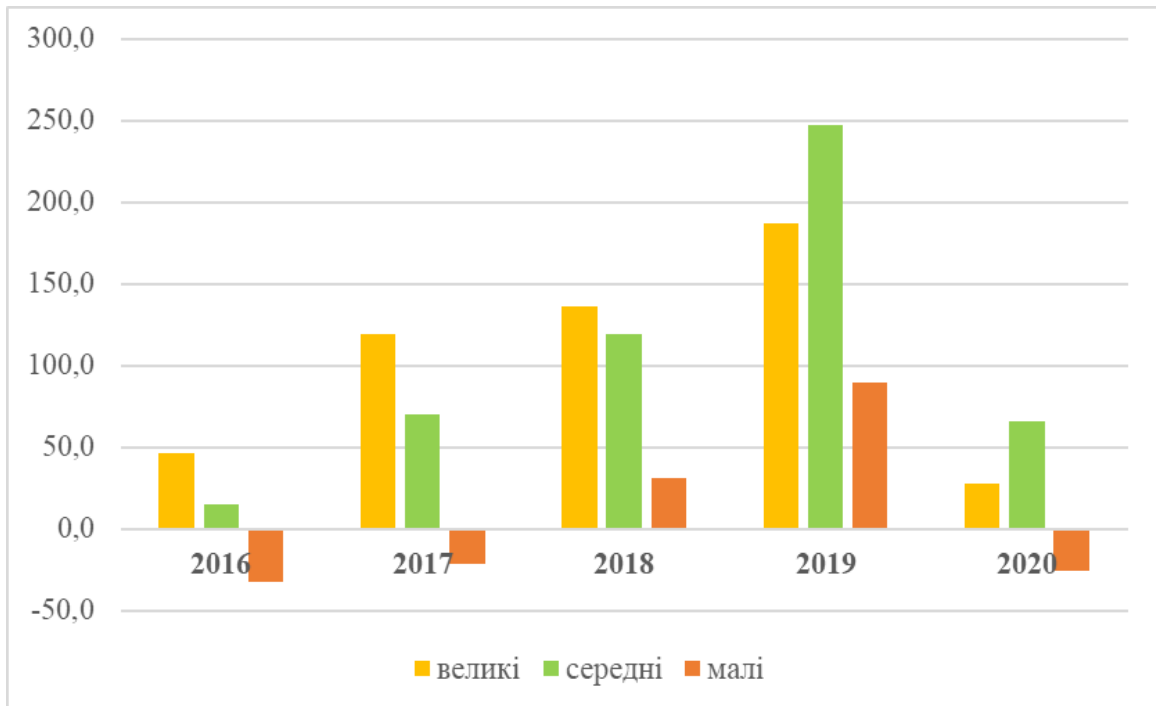

Рис. 3. Чистий прибуток (збиток) підприємств з розподілом на великі, середні та малі підприємства у 2016–2020 роках [3], млрд. грн

4) Власний капітал підприємств з розподілом на великі, середні та малі підприємства

Власний капітал виконує захисну функцію, що проявляється у наступному: чим більший його розмір, тим більш захищеним є підприємництво від впливу загрозливих для його існування факторів, оскільки саме за рахунок власного капіталу можуть покриватися збитки підприємництва.

При наявності постійного зменшення власного та статутного капіталу в результаті збиткової діяльності, існує загроза опинитися на межі

банкрутства, саме тому він є одним із найважливіших показників при аналізі стану малого підприємництва.

Діаграма, що наведена нижче, демонструє значний розрив між власним капіталом великих та малих підприємств: перший перевищує другий у середньому в 4 рази (наприклад, у 2016 році – капітал великих підприємств перевищив капітал малих у 8 разів, а у 2020 - майже у 3 рази). Власний капітал же середніх підприємств перевищує капітал малих у середньому в 1,3 рази (рис. 4).

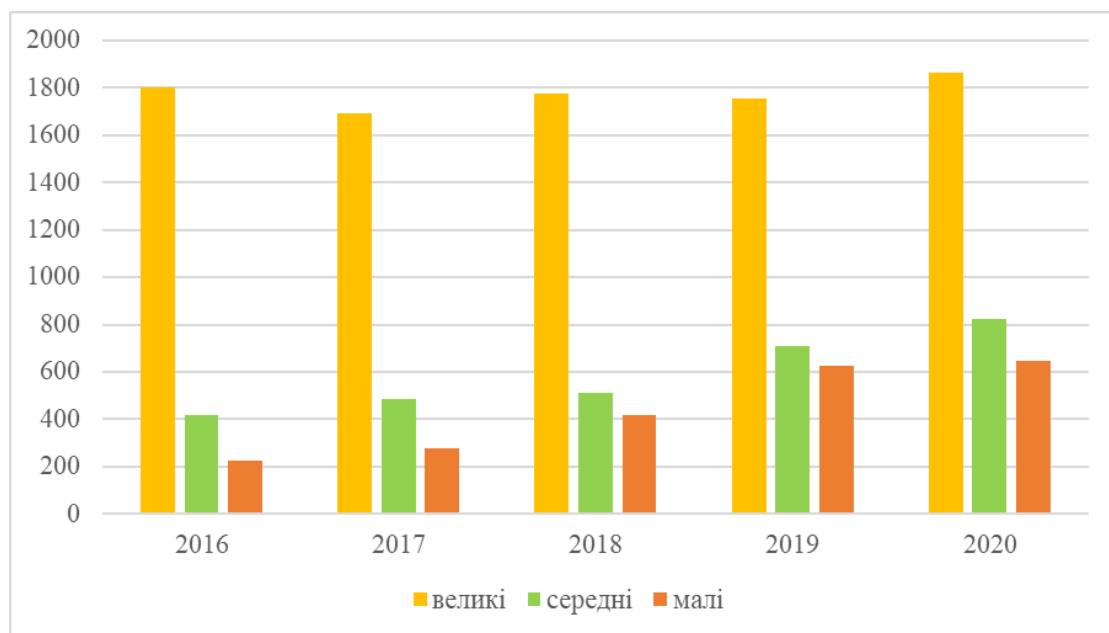

Рис. 4. Власний капітал підприємств з розподілом на великі, середні та малі підприємства у 2016–2020 роках [3], млрд. грн

Проблематика та пропозиції (шляхи удосконалення): Із матеріалію та аналізу сучасного стану малого підприємництва в Україні за останні 5 років, поданих вище, можна стверджувати про необхідність створення сприятливого середовища для розвитку малого підприємництва в Україні.

В першу чергу, слід запровадити програму **фінансової державної підтримки** щодо надання кредитів суб'єктам малого підприємництва з метою:

- реалізації проектів малого бізнесу;

- проведення антикризових заходів, пов'язаних з пандемією коронавірусної інфекції;
- покриття постійних витрат, які не залежать від обсягів виробництва (заробітня плата робітників, орендні та комунальні платежі, та інші витрати).

Разом із наданням фінансової підтримки, необхідно забезпечити **інформаційну підтримку**. Задля виконання даного завдання можна запропонувати створення та запровадження інтернет-платформи для підприємців, що бажають відкрити та розвивати власний бізнес.

До того ж, подальші дії повинні спрямовуватися у напрямку дослідження даних захворюваності через проведення заходів проти COVID-19 та їхнього впливу на загальний стан діяльності малих підприємств.

Таким чином, можна досягти поставленої мети, чітко слідуючи даному алгоритму дій задля забезпечення надійного виконання належних функцій у діяльності підприємств в Україні, що належать до категорії «малих».

Висновки. Проведене дослідження стану розвитку малого підприємництва в Україні дозволяє зробити наступні висновки.

По-перше, у процесі дослідження було виявлено, що малі підприємства відіграють важливу роль у розвитку економіки країни, так само як і великі та середні, саме тому їм необхідно приділяти особливу увагу.

По-друге, сучасний стан його розвитку характеризується наявністю негативних результатів (збитків), що пояснюється стрімким зростанням невиробничих витрат малого підприємства, таких як оренда, збут та ін.

По-третє, за останні 5 років функціонування малого підприємства в Україні погіршилось, однією з причин стало таке явище, як пандемія COVID-19.

По-четверте, обсяг реалізованої продукції є одним з основних індикаторів рівня розвинутої будь-якого підприємства, у тому числі і малого, проте даний показник є досить незадовільним у нашому випадку:

отримані показники свідчать про недостатній обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого підприємництва, у порівнянні з іншими видами підприємств.

Однак, використовуючи правильні інструменти та слідуючи пропозиціям і рекомендаціям, зазначеним вище, становище малого підприємництва в Україні може бути успішно налагоджено, а усі недоліки – ліквідовано.

Література

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" щодо удосконалення деяких положень» від 05.10.2017.
2. Господарський кодекс України в редакції від 22.03.2012. // Звід кодексів України : Т. 1 // Верховна Рада України. Офіц. вид. К.: Парламентське вид-во, 2009. 632 с.
3. Державна служба статистики України - Економічна статистика - Економічна діяльність - Діяльність підприємств. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm
4. Богацька Н.М., Пишкіна І.О. Малі підприємства в Україні: можливості та перспективи // Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету. URL: http://www.rusnauka.com/3_ANRR_2009/Economics/36914.doc.htm
5. Корбутяк А. Г., Сокровольська Н. Я. Особливості планування рівня рентабельності вітчизняних підприємств у сучасних умовах. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/16_1_2017ua/36.pdf
6. Марченко В.М. (доктор економ. наук), Харитоненко Д.В. Сучасні тенденції розвитку малого підприємництва в Україні // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

7. Шевченко-Перепьолкіна Р.І. (доцент кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю) Шляхи розвитку малого бізнесу в умовах COVID-19 // Ізмаїльський державний гуманітарний університет. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/49_2020_ukr/28.pdf